

1986, 7. května – Sdělení VONS č. 522 „*Katolický samizdat před soudem*“ o ohlášeném hlavním líčení s Václavem Dvořákem, Vladimírem Fučíkem, Radimem Hložánkou, Michalem Holečkem, Květoslavou Kuželovou a Adolfem Rázkem obžalovanými obvodní prokurátorkou pro Prahu 4 z přípravy trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi (A. Rázek též z trestného činu ohrožení devizového hospodářství) u Obvodního soudu pro Prahu 4.

Dne 14. 5. 1986 v 8.30 hod. se bude před senátem Obvodního soudu pro Prahu 4 v soudní budově v Praze 2, Spálené ulici č. 2, č. dveří 63 konat hlavní líčení se šesti katolickými aktivisty. Obvodní prokurátorka pro Prahu 4 JUDr. Jitka Erbertová žaluje RNDr. Vladimíra Fučíka, Adolfa Rázka, Květoslavu Kuželovou, pátera Radima Hložánku, ing. Václava Dvořáka a Michala Holečka z přípravy trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi podle § 7 odst. 1 k § 178 trestního zákona, které se měli dopustit tím, že:

„od přesné nezjištěné doby do 11. 4. 1985 za účelem dalšího rozšiřování mezi věřícími a duchovními římsko-katolické církve

a) shromažďovali ve větším rozsahu náboženskou a církevní literaturu vydávanou v zahraničí a tajně dopravovanou na území ČSSR bez souhlasu příslušných čs. orgánů,

b) tuto literaturu i další písemnosti s církevní a náboženskou tematikou dále bez oprávnění rozepisovali a rozmnožovali a k tomu si opatřili rozmnožovací a psací stroje a další prostředky,

tedy se dopustili jednání pro společnost nebezpečného, záležitějšího v úmyslném vytváření podmínek k maření výkonu státního dozoru nad církví...“¹

Adolf Rázek je navíc obžalován z trestného činu ohrožení devizového hospodářství podle § 146 odst. 1 tr. z., protože údajně včas nenabídl státní bance k odkoupení darované devizy v hodnotě 6549 Kčs.

Politické pozadí postupu policejních a justičních orgánů se zcela nezakrytě projevuje v části obžaloby, v níž se praví:

„V posledních letech lze pozorovat zvýšenou aktivitu určitých kruhů vnitřních i vnějších nepřátel, směřující ke zpochybňování a podryvání církevní politiky socialistického státu. Zneužívá se náboženského cítění věřících, kteří jsou přesvědčováni, že svoboda vyznání není v ČSSR zajištěna dostatečně. Tyto tendence jsou zvláště patrné v činnosti římsko-katolické církve. Jsou činěny pokusy o aktivizaci některých řádů, zakládány tajné klášterní komunity, tajně vysvěcováni kněží ap.

Tuto zvýšenou aktivitu římsko-katolické církve, jež je z valné většiny v rozporu se zákonem č. 218/49 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, je třeba dotovat též patřičným množstvím náboženské literatury nebo literatury a tiskovin s církevní tematikou. Jedná se buď o tituly, které co do množství převyšují rozumnou potřebu, nebo takové, jejichž obsah je zaměřen proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení ČSSR.“²

Obžaloba se snaží za každou cenu prokázat konspirativní spojení mezi touto náboženskou aktivitou a mezi hnutím za lidská a občanská práva, a proto se uchyluje k absurdním tvrzením typu „byli prostřednictvím dr. Oty Mádra (katolický kněz a přední teolog, který byl v dobách ‚kultu osobností‘ po více než patnáct let nespravedlivě vězněn a který není signatářem Charty 77 – pozn. VONS), jednoho z exponentů tzv. charty 77 [sic] v církevních kruzích, napojení na toto protisocialistické seskupení“ či „ilegální periodikum Informace o církvi, které pochází z okruhu tzv. charty 77 [sic] a je vyhraněně zaměřeno proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení ČSSR“.³

Obžaloba konstatuje, že v oboru tiskovin náboženského charakteru byly k provedení zákona č. 94/49 Sb. vydány směrnice Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury ČSR. Skutečnost je ovšem taková, že tyto směrnice svévolným způsobem omezují publikování, rozšiřování a dovoz náboženské literatury a stanoví, že všechna rozhodnutí v této oblasti přísluší uvedenému sekretariátu. Tyto směrnice nahrazují neexistující zákon, přičemž odporují jak ústavě ČSSR, tak přijatým mezinárodními závazkům. Zákon o hospodářském zabezpečení církví, původně

pojatý jako první krok k ustanovení právních vztahů v této oblasti, nebyl totiž nikdy doplněn dalšími zákonnými ustanoveními a po téměř čtyřicet let nebyl novelizován: složité záležitosti náboženského života jsou regulovány stále novými směrnici, vytvářenými a doplňovanými podle momentálních politických záměrů státní moci.

Je snad ještě na místě zaznamenat závěrečné hodnocení obžaloby. „Pracovitost a odpovědnost vůči zaměstnavateli a další kladné vlastnosti jsou jednou stránkou osobnosti obviněných, zvláště dr. Fučíka, Rázka, ing. Dvořáka a Holečka (oba zbývající obžalovaní jsou starobní důchodci – pozn. VONS).⁴ Na druhé straně však, vedení zcestným výkladem svobody vyznání, porušovali čs. zákony takovým způsobem, že jejich jednání naplnilo skutkovou podstatu přípravy k trestnému činu.“

Jak jsme informovali ve sděleních č. 436, 438, 446, 449 a 455,⁵ podnikla StB dne 11. 4. 1985 v Praze, Bratislavě a na dalších místech rozsáhlou akci proti katolickému samizdatu. Při domovních prohlídkách bylo zabaveno velké množství náboženské literatury a rozmnožovací technika. Všech šest dnes obžalovaných bylo tehdy obviněno z trestného činu podle § 178 tr. z., tři byli propuštěni po čtyřech dnech, V. Fučík, A. Rázek a V. Dvořák strávili několik týdnů ve vazbě. Jestliže se dnes, s bezmála ročním odstupem od skončení vyšetřování, státní moc přece jen rozhodla uspořádat proces, svědčí to o jejím znepokojení z rostoucí aktivity křesťanů a o snaze demonstrativně stupňovat prostředky k jejich zastrašení.

Doplňujeme svou zprávu podrobnějšími údaji o obžalovaných: RNDr. Vladimír Fučík, CSc., nar. 13. 7. 1934, vědecký pracovník Ústavu molekulární genetiky ČSAV, bytem Praha 7, Schnirchova 33; Adolf Rázek, nar. 30. 11. 1930, technik Matematického ústavu ČSAV, bytem Praha 4, Trnovského 16;

Květoslava Kuželová, nar. 13. 4. 1923, důchodkyně, bytem Praha 4, Magistrů 7;

Radim Hložánka, nar. 4. 1. 1923, katolický kněz bez státního souhlasu, důchodce, přechodně bytem Petřvald 135, okres Nový Jičín;

ing. Václav Dvořák, nar. 6. 1. 1937, pracovník generálního ředitelství Oseva Praha, přechodně bytem Vratišov 16, okres Písek;

Michal Holeček, nar. 9. 10. 1956,⁶ technik podniku Textil Středočeský kraj, bytem Praha 10, U trati 16.

Informace o Chartě 77, r. 9, 1986, č. 7, s. 7–9.

POZNÁMKY

¹ Přesná citace obžaloby okresní prokurátorky pro Prahu 4 JUDr. Jitka Erbertové z 20. 3. 1986 v trestní věci Vladimíra Fučíka a spol. zní: „[...] *od přesné nezjištěné doby do 11. 4. 1985, v Praze i na jiných místech ČSSR, částečně společným jednáním, částečně samostatně, za účelem dalšího rozšiřování mezi věřícími a duchovními římsko-katolické církve*

a) *shromažďovali ve větším rozsahu náboženskou a církevní literaturu vydanou v zahraničí a tajně dopravovanou na území ČSSR bez souhlasu příslušných čs. orgánů,*

b) *tuto literaturu i další písemnosti s církevní a náboženskou tematikou dále bez oprávnění rozepisovali a rozmnožovali a k tomu si opatřili rozmnožovací a psací stroje i další prostředky, [...]*

tedy všichni obvinění dopustili se jednání pro společnost nebezpečného záležejícího v úmyslném vytváření podmínek k maření výkonu státního dozoru nad církví porušením ustanovení zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností“. LP, Sb. VONS, inv. č. 96, sign. I/15, kart. 22.

² Tamtéž, obžaloba okresní prokurátorky pro Prahu 4 JUDr. Jitky Erbertové z 20. 3. 1986 v trestní věci Vladimíra Fučíka a spol.

³ Tamtéž. ThDr. Oto Mádr na tvrzení obsažené v obžalobě reagoval dopisem Obvodnímu soudu pro Prahu 4 z 26. 5. 1986, kde uvedl: „*Toto tvrzení odmítám jako nepravdivé v plném rozsahu.*

1. *K Chartě 77 jsem se nikdy a žádným způsobem nepřipojil, protože jsem považoval za svou povinnost věnovat se výhradně a naplno své teologické práci a kněžské službě. Tím méně jsem mohl být ‚exponentem‘ Charty.*

2. *Je vyloučeno, že by z výpovědi dvou jmenovaných [R. Hložánky a K. Kuželové] mohlo plynout něco jiného. [...]*

3. *O zmíněných čtyřech obviněných vím, že žádné napojení kamkoli nehledali, naopak zásadně vylučovali. Opakovaně jsem od nich slyšel, že spatřovali svou morální povinnost pouze v tom, aby se podle možnosti pokusili aspoň v nepatrném rozsahu zaplňovat notorický a chronický nedostatek náboženské a církevní literatury a informací.*

4. *Jako pravidelný čtenář Informací o církvi konstatuji, že ve svém obsahu nepřekračovaly meze náboženské a církevní oblasti. Že toto periodikum ‚pochází z okruhu tzv. Charty 77 a je vyhraněně zaměřeno proti socialistic-*

kému a státnímu zřízení', je pouhé tvrzení, které se podstatně odchyluje od pravdy.

5. K Chartě 77, opakuji, nepatřím a o její činnosti se dovídám jen nahodile. Z toho, co o ní vím, mi vyplývá kladný obraz této občanské iniciativy: snaží se prospívat společnosti a státu kladnými podněty k zlepšení života v naší společnosti a k nápravě administrativních i jiných přehmatů, které vyvolávají nelibost a nedůvěru k úředním místům až i k [sic] protisocialistické nálady.

6. Osobní zkušenosti s ‚obdobím porušování zákonnosti‘ ve mně zesílily citlivost vůči svévolnému aplikování zákonů a bezstarostnému zkreslování skutečnosti např. pomocí osočujících přívlastků. Nerespektování práv lidí a základních právních zásad ve stalinském období napáchalo, jak známo, nezměrné škody občanům, ale také státu. Proto i vzdálené náznaky tehdejších postupů zní poplašně, a to nejen mým uším.“ Dopis byl publikován in: *Londýnské listy*, červen–červenec 1986, s. 9.

Hložánka v přípravném řízení skutečně vypovídal o napojení na Josefa Vlčka a Otu Mádra. Viz protokol o výsleších podezřelého R. Hložánky uskutečněných 12. 4. a 13. 4. 1985 na odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Ostrava. Při hlavním líčení u Obvodního soudu pro Prahu 4 ale uvedl: „Necítím se vůbec vinen. Na svoji obhajobu bych uvedl, že co jsem řekl v přípravném řízení, jsem si vymyslel, abych ze zdravotních důvodů zkrátil vazbu – rozčilení mi škodí. Vymyslel jsem si tedy i napojení na pana Vlčka a Dr. Mádra. Je pravda, že jsem rozmnožoval literaturu, ale ani cizí, ani nelegální.“ K. Kuželová k témuž vypověděla: „Na svou obhajobu bych uvedla, že jsem tiskla tituly pouze náboženské, výchovné, aby se umenšila trestná činnost, o které se denně dovídám z doslechu i v novinách: přepadení, loupeže, vraždy, i starých lidí pro peníze, trápení zvířat, a to mladými lidmi. Chtěla jsem doplnit mezeru v náboženském tisku. Nic špatného jsem nedělala, nikomu jsem neškodila.“

K obžalobě mám tři opravy: [...] 3. Odmítám, že z mých výpovědí plyne napojení na Chartu 77 prostřednictvím Dr. Mádra, při výsleších o tom nebylo zmínky. Vše jsem dělala z vlastní iniciativy, z důvodů, které jsem již uvedla. Žádné pověření jsem neměla.“ Viz text „Proces se šesti katolíky“ in: *Studie*, 1986, č. 108, s. 440–450.

V rozhovoru s Vojtěchem Vlčkem v roce 2004 nicméně ThDr. Oto Mádr k organizování katolického samizdatu uvedl: [Pokračovali jste ve vydávání periodik i po této vlně zatýkání?] „Naštěstí mě navštívila paní Květa Kuželová, tehdy pracující jako zdravotní sestra, a nabídla mi pomoc. Sehnala starý rozmnožovací stroj, dokázala postupně obstarat stohy papíru, a tak vyšlo první číslo samizdatových Textů. Husté řádky, formát A4, kolem padesáti stran, pravidelné rubriky, úvodník. Uvažovali jsme o 200 a 300 výtiscích. Přidali se k nám dr. Vladimír Fučík, který Texty distribuoval ve východních Čechách, a na Moravu je vozil Michal Holeček. Od druhého čísla jsme tiskli 1 tisíc výtisků, pak 1 500 a 2 tisíce. Od čtvrtého čísla byl titul specifikován na teologické texty. Paní Kvě-

ta měla v malé komůrce, kde bydlela, nastěhovány stohy papíru, rozmnožovač, psací stroj a sešivačka. Od opsání prvního řádku až po vydání časopisu dělala vše sama.“ VLČEK, Vojtěch: Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989, Kostelní Vydří 2006, s. 240–267.

- ⁴ LP, Sb. VONS, inv. č. 96, sign. I/15, kart. 22, obžaloba okresní prokurátorky pro Prahu 4 JUDr. Jitky Erbertové z 20. 3. 1986 v trestní věci Vladimíra Fučíka a spol. Vyšetřovatelé StB si na příslušných národních výborech a pracovištích obviněných vyžádali posudky, tzv. zprávy o pověsti, které měly být zaměřeny na poměr jmenovaného a rodiny k socialistickému zřízení, k práci, na jeho chování na veřejnosti, na majetkové poměry, veřejnou činnost, politickou angažovanost, povahové vlastnosti, případně další vlastnosti důležité pro posouzení jeho osoby. Posudky z pracovišť a příslušných správních orgánů vyzněly pro obžalované kladně, jejich pracovní morálka, charakterové vlastnosti, chování na pracovišti, jednání se spolupracovníky byly hodnoceny výhradně pozitivně. Pouze v případě Radima Hložánky Místní národní výbor Petřvald konstatoval, že se „jeho jednání neslučuje s naší socialistickou zákonností“. ABS, vyšetřovací spis k případu Vladimíra Fučíka a spol., sign. V 38373 MV, zpráva o pověsti Radima Hložánka podaná 17. 5. 1985 předsedou MNV Petřvald Ing. Josefem Janečkou. Ve vyšetřovacím spisu jsou uloženy i další posudky. Posudek z podniku Textil Středočeský kraj na Michala Holečka je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 96, sign. I/10, kart. 22.
- ⁵ Dokumenty č. 439, 441, 449, 452 a 458. K případu viz dále sdělení VONS č. 524, 530, 592, 596 a 656, dokumenty č. 527, 533, 595, 599 a 659.
- ⁶ Správné datum narození Michala Holečka je 29. 10. 1956.